



Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (desátého rozšířeného senátu)

20. prosince 2023*

„Hospodářská soutěž – Kartelové dohody – Odvětví úrokových derivátů denominovaných v eurech – Rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP – Manipulace s mezibankovními referenčními sazbami Euribor – Výměna důvěrných informací – Omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu – Jediné a trvalé protiprávní jednání – Postupné ‚hybridní‘ řízení – Presumpce nevinny – Neutrannost – Pokuty – Základní částka – Hodnota tržeb – Článek 23 odst. 2 a 3 nařízení (ES) č. 1/2003 – Povinnost uvést odůvodnění – Pozměňovací rozhodnutí, kterým se doplňuje odůvodnění – Rovné zacházení – Soudní přezkum v plné jurisdikci“

Ve věci T-113/17,

Crédit agricole SA, se sídlem v Montrouge (Francie),

Crédit agricole Corporate and Investment Bank, se sídlem v Montrouge,

zástupci: J.-P. Tran Thiet, M. Powell a J. Jourdan, advokáti,

žalobkyně,

proti

Evropské komisi, zástupci: M. Farley a T. Baumé, jako zmocněnci, ve spolupráci s: N. Coutrelis, advokátkou,

žalované,

TRIBUNÁL (desátý rozšířený senát),

při poradách ve složení: S. Papasavvas, předseda, A. Kornezov, E. Buttigieg (zpravodaj), K. Kowalik-Bańczyk a G. Hesse, soudci,

za soudní kancelář: L. Ramette, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení, zejména:

– rozhodnutím ze dne 8. června 2019 a ze dne 30. března 2021 o přerušení řízení na základě čl. 69 písm. d) jednacího řádu Tribunálu,

* Jednací jazyk: francouzština.

– návrhu na úpravu žaloby předloženému žalobkyněmi soudní kanceláři Tribunálu dne 8. září 2021 a vyjádření Komise k tomuto návrhu předloženému soudní kanceláři Tribunálu dne 19. listopadu 2021,

po jednání konaném dne 17. března 2022,

s přihlédnutím k rozsudku ze dne 12. ledna 2023, HSBC Holdings a další v. Komise (C-883/19 P, EU:C:2023:11), a k vyjádřením účastnic řízení, která s uvedeným rozsudkem souvisejí,

vydává tento

Rozsudek¹

- 1 Žalobou podanou na základě článku 263 SFEU se žalobkyně, společnosti Crédit agricole SA a Crédit agricole Corporate and Investment Bank (dále jen „CACIB“) (dále jen společně „Crédit agricole“), domáhají jednak částečného zrušení rozhodnutí Komise C(2016) 8530 final ze dne 7. prosince 2016 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP [věc AT.39914 – Úrokové deriváty v eurech (EIRD)] (dále jen „napadené rozhodnutí“) a jednak, podpůrně, snížení výše pokuty, která jim byla uložena v tomto rozhodnutí. Kromě toho se domáhají zrušení rozhodnutí Komise C(2021) 4610 final ze dne 28. června 2021, kterým se mění napadené rozhodnutí (dále jen „pozměňovací rozhodnutí“), nebo, v případě, že by toto rozhodnutí nebylo zrušeno, vydání rozsudku, podle kterého toto posledně uvedené rozhodnutí nemohlo zhojit chybějící odůvodnění napadeného rozhodnutí.

I. Skutečnosti předcházející sporu

[*omissis*]

A. Skutečnosti po podání projednávané žaloby

- 21 Rozsudkem ze dne 24. září 2019, HSBC Holdings a další v. Komise (T-105/17, EU:T:2019:675), zrušil Tribunál čl. 2 písm. b) napadeného rozhodnutí, kterým Komise uložila společnosti HSBC pokutu, z toho důvodu, že právně dostačujícím způsobem neodůvodnila, proč byl jednotný koeficient snížení uplatněný na peněžní příjmy dotčených podniků pro účely výpočtu pokut, které jim byly uloženy (dále jen „koeficient snížení“), stanoven na 98,849 %, a nikoli na případně vyšší úrovni, a ve zbývajících částech žalobu zamítl.
- 22 Dopisem ze dne 24. února 2021 Komise informovala žalobkyně a společnost JP Morgan o svém záměru změnit napadené rozhodnutí s ohledem na rozsudek ze dne 24. září 2019, HSBC Holdings a další v. Komise (T-105/17, EU:T:2019:675). Tímtéž dopisem, jakož i dopisem ze dne 16. dubna 2021, poskytla Komise všem adresátům napadeného rozhodnutí další informace a vysvětlení důvodů, které ji vedly ke stanovení výše koeficientu snížení na 98,849 %. Žalobkyně k nim předložily vyjádření dne 7. května 2021.

¹ – Jsou uvedeny pouze body tohoto rozsudku, jejichž zveřejnění Tribunál považuje za účelné.

- 23 Dne 28. června 2021 přijala Komise pozměňovací rozhodnutí. Měla za to, že vzhledem k tomu, že koeficient snížení v napadeném rozhodnutí byl u všech jeho adresátů stejný, je pravděpodobné, že odůvodnění rozsudku ze dne 24. září 2019, HSBC Holdings a další v. Komise (T-105/17, EU:T:2019:675), týkající se nedostatečnosti odůvodnění určení tohoto koeficientu snížení bude Tribunál považovat za použitelné na pokuty uložené žalobkyním a dalšímu adresátovi tohoto rozhodnutí, a že je tedy v zájmu zásady řádné správy opravit chyby zjištěné Tribunálem v uvedeném rozsudku a změnit napadené rozhodnutí ve vztahu k žalobkyním a dalšímu adresátovi tohoto rozhodnutí doplněním odůvodnění týkajícího se určení koeficientu snížení.
- 24 Rozsudkem ze dne 12. ledna 2023, HSBC Holdings a další v. Komise (C-883/19 P, EU:C:2023:11), Soudní dvůr zaprvé zrušil rozsudek ze dne 24. září 2019, HSBC Holdings a další v. Komise (T-105/17, EU:T:2019:675), v rozsahu, v němž byl tímto rozsudkem zamítnut hlavní návrh znějící na zrušení článku 1 napadeného rozhodnutí a podpůrný návrh znějící na zrušení čl. 1 písm. b) tohoto rozhodnutí. Zadruhé Soudní dvůr při rozhodování o žalobě podané HSBC ve věci T-105/17 v rozsahu, v němž se domáhala zrušení článku 1 napadeného rozhodnutí a podpůrně čl. 1 písm. b) tohoto rozhodnutí, tuto žalobu zamítl.

II. Návrhová žádání účastnic řízení

- 25 Žalobkyně navrhuje, aby Tribunál:
- zrušil čl. 1 písm. a), jakož i čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí;
 - podpůrně podstatně snížil výši pokuty, která jim byla uložena čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí, v rámci výkonu pravomoci přezkumu v plné jurisdikci;
 - a dále zrušil rozhodnutí úředníka pro slyšení ze dne 2. října 2014, 4. března 2015, 27. března 2015, 29. července 2015 a 16. září 2016, a v důsledku toho zrušil čl. 1 písm. a) a čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí;
 - zrušil pozměňovací rozhodnutí, nebo v případě, že toto rozhodnutí nebude zrušeno, rozhodl, že nemohlo zhojit chybějící odůvodnění napadeného rozhodnutí, a zrušil čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí, tak jak bylo změněno;
 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

[omissis]

III. Právní otázky

[omissis]

A. K návrhu na zrušení čl. 1 písm. a) napadeného rozhodnutí a čl. 2 písm. a) tohoto rozhodnutí v rozsahu, v němž se posledně uvedený návrh opírá o porušení práva na obhajobu z důvodu odepření přístupu ke spisu

[omissis]

1. K průběhu správního řízení vedoucího k vydání napadeného rozhodnutí (první a druhý žalobní důvod a třetí část devátého žalobního důvodu)

[omissis]

b) K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení práva na přístup ke spravedlnosti, zásady řádné správy, práva na obhajobu a zásady kontradiktornosti

[omissis]

2) K odmítnutí odpovědět na otázky položené žalobkyněmi při slyšení

- 52 V rámci druhé výtky prvního žalobního důvodu žalobkyně tvrdí, že Komise porušila jejich právo na obhajobu a zásadu kontradiktornosti tím, že odmítla odpovědět na některé otázky, které jí položily při slyšení.

[omissis]

- 57 Konečně je třeba také připomenout, že slyšení vedené úředníkem pro slyšení, které je součástí záruk vyplývajících z práva být vyslechnut ve správním řízení prováděném Komisí podle článku 101 SFEU, má adresátům oznámení námitek poskytnout zejména možnost vyjádřit své názory na předběžná zjištění Komise, jak v podstatě vyplývá z článku 12 nařízení č. 773/2004 a čl. 10 odst. 4 rozhodnutí předsedy Evropské komise č. 2011/695/EU ze dne 13. října 2011 o mandátu úředníka pro slyšení v určitých řízeních ve věcech hospodářské soutěže (Úř. věst. 2011, L 275, s. 29). Podle čl. 14 odst. 7 nařízení č. 773/2004 a čl. 12 odst. 3 rozhodnutí č. 2011/695 může zajisté úředník pro slyšení stranám, jimž bylo určeno oznámení námitek, povolit, aby během slyšení kladly otázky. To však není povinné, neboť hlavním cílem slyšení je poskytnout adresátům oznámení námitek příležitost rozvinout svou argumentaci, jak uvedl úředník pro slyšení v projednávané věci během slyšení společnosti Crédit agricole.
- 58 Kromě toho je třeba uvést, že dotčené otázky, které žalobkyně položily Komisi, se týkaly, jak žalobkyně uvádí, údajných rozporů v metodice výpočtu navrhované sankce.
- 59 V tomto ohledu Komise správně odkazuje na okolnost, že zásada kontradiktornosti řízení a respektování práva na obhajobu jí neukládají, aby ve fázi správního řízení poskytla podrobnosti o způsobu, jakým hodlá použít kritéria týkající se závažnosti a délky trvání protiprávního jednání za účelem stanovení výše pokut.
- 60 Z toho vyplývá, že adresát oznámení námitek má sice možnost předložit zejména při slyšení všechny argumenty, které považuje za relevantní, aby upozornil Komisi na existenci určitých rozporů v odpovědích ostatních stran na žádosti o informace, které by mohly ovlivnit rozhodnutí, které Komise ohledně něj přijme, nebo navrhnout Komisi, aby pokračovala v šetření, aby zaručila dodržení zásady rovného zacházení vůči němu, nicméně záruka dodržování práva na obhajobu Komisi neukládá, aby ve fázi slyšení odpovídala na takové argumenty nebo otázky stran.

[omissis]

d) K porušení práva na obhajobu z důvodu odepření přístupu ke spisu (čtvrtá část druhého žalobního důvodu a třetí část devátého žalobního důvodu)

[omissis]

2) K žádosti o přístup k dokumentům týkajícím se hodnoty tržeb

- 171 Je třeba poznamenat, že v návaznosti na žádost společnosti Crédit agricole o přístup k údajům týkajícím se hodnoty tržeb, které Komisi předložily ostatní strany, a k údajům týkajícím se metod, které použily k jejich získání, úředník pro slyšení v rozhodnutí ze dne 2. října 2014 zavedl smíšený systém přístupu tím, že žalobkyním poskytl přímý přístup k některým údajům a jejich externím poradcům možnost nahlížet do důvěrných verzí dotčených dokumentů postupem s využitím datové místnosti („data room“) (bod 101 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Další datová místnost byla zřízena poté, co Komise přijala opravné rozhodnutí týkající se Société générale, přičemž byly zohledněny opravené finanční údaje předložené touto společností (bod 106 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Kromě toho jim úředník pro slyšení v rozhodnutích ze dne 4. března 2015 a v rámci zásahu ze dne 25. března 2015, jak je zaznamenán v jeho rozhodnutí ze dne 27. března 2015, poskytl rozsáhlejší přímý přístup k některým údajům, jichž se žádosti žalobkyně týkaly.
- 172 Ve čtvrté části druhého žalobního důvodu a ve třetí části devátého žalobního důvodu žalobkyně tvrdí, že Komise tím, že jim uložila omezující podmínky přístupu k dotčeným dokumentům prostřednictvím datové místnosti a odmítla přímý přístup ke všem těmto informacím, které již nemohly být označeny za citlivé, porušila jejich právo na obhajobu.
- 173 Především je třeba odmítnout výtku, v níž žalobkyně zpochybňují postup přístupu ke spisu prostřednictvím datové místnosti.
- 174 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle zásady ochrany obchodního tajemství, která představuje obecnou zásadu unijního práva, konkretizovanou zejména v článku 339 SFEU, je Komise povinna neodhalit konkurentům soukromého subjektu důvěrné informace, které tento subjekt poskytl (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. července 2021, Komise v. Landesbank Baden-Württemberg a SRB, C-584/20 P a C-621/20 P, EU:C:2021:601, bod 109 a citovaná judikatura). Pokud jde o právo na přístup k vyšetřovacímu spisu v oblasti hospodářské soutěže, z čl. 15 odst. 2 nařízení č. 773/2004 vyplývá, že se toto právo nevztahuje na obchodní tajemství a jiné důvěrné informace. Za určitých okolností však musí být nutnost zachovat právo stran na obhajobu sladěna s povinností Komise chránit důvěrné informace obsažené ve vyšetřovacím spisu v oblasti hospodářské soutěže, které pocházejí od jiných stran, jak v podstatě vyplývá z čl. 27 odst. 2 třetí věty nařízení č. 1/2003 a čl. 15 odst. 3 nařízení č. 773/2004 (v tomto smyslu viz rovněž bod 24 sdělení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise).
- 175 Z toho vyplývá, že za takových okolností, jako jsou okolnosti v projednávané věci, byl postup s využitím datové místnosti vhodným nástrojem pro sladění oprávněných zájmů, které Komise musela chránit, a to na jedné straně zájmů důvěrnosti, jichž se mohly dovolávat banky, které poskytly informace, k nimž žalobkyně požadovaly přístup, a na druhé straně práva žalobkyně na obhajobu, jak na ně v podstatě poukázal úředník pro slyšení v rozhodnutích ze dne 2. října 2014 a ze dne 16. září 2016.

- 176 Žalobkyně však zpochybňují, že by se na dotčené informace měla i nadále vztahovat důvěrnost vzhledem k jejich stáří a omezené povaze, která znemožňuje identifikovat případné důvěrné informace, jako je totožnost klientů. Domnívají se tedy, že tyto informace mohly být zpřístupněny přímo Crédit agricole, což by na rozdíl od přístupu poskytnutého pouze externím poradcům v datové místnosti zaručilo účinný výkon práva na obhajobu.
- 177 V tomto ohledu zaprvé z judikatury, o kterou se v tomto ohledu opírají žalobkyně, vyplývá, že informace, které byly tajné nebo důvěrné, avšak jsou starší pěti let, musí být z důvodu plynutí času v zásadě považovány za historické, a z tohoto důvodu zbaveny tajné nebo důvěrné povahy, ledaže výjimečně účastník, který tuto povahu uplatňuje, prokáže, že navzdory svému stáří tyto informace stále představují zásadní znaky jeho obchodního postavení nebo postavení třetích osob (rozsudek ze dne 14. března 2017, Evonik Degussa v. Komise, C-162/15 P, EU:C:2017:205, bod 64).
- 178 V rozhodnutí ze dne 16. září 2016 úředník pro slyšení zohlednil podobný argument, který předložila společnost Crédit agricole během správního řízení. V podstatě se domníval, že dotčené údaje vzhledem ke své povaze neztratily důvěrnou povahu navzdory svému stáří. Podle úředníka pro slyšení byla totiž složitost, specifická a objem údajů taková, že se nejednalo o pouhé údaje o obratu dotčených bank. Vzhledem k této povaze dotčených údajů dospěl úředník pro slyšení právem k závěru, že pouhé uplynutí času samo o sobě nestačí ke snížení rizika vážného poškození oprávněných zájmů těchto bank, pokud by tyto informace byly zpřístupněny přímo odborníkům v rámci Crédit agricole.
- 179 Mimoto je třeba podobně jako Komise připomenout, že pokud jde o stanovení výše pokut, je právo dotčených podniků na obhajobu před Komisí zaručeno tím, že tyto podniky mohou předložit připomínky k délce trvání, závažnosti a protisoutěžní povaze vytýkaných jednání, není však nutné, aby se tato možnost vztahovala na způsob, jakým Komise zamýšlí použít kogentní kritéria závažnosti a délky trvání porušení pro takové stanovení (viz rozsudek ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, body 428 a 439 a citovaná judikatura). Tento faktor je třeba zohlednit při porovnávání významu zájmů ostatních stran na důvěrnosti některých údajů, které předložily, za účelem stanovení výše pokuty, jež se jich týká, jako jsou v projednávané věci údaje umožňující výpočet hodnoty tržeb, s právem ostatních stran na obhajobu, jak na ně v podstatě poukázal úředník pro slyšení v rozhodnutích ze dne 4. března 2015 a 16. září 2016.
- 180 Žalobkyně nepředkládají žádný argument, který by prokázal, že účinný výkon jejich práva na obhajobu by měl mít v projednávaném případě přednost před oprávněnými zájmy na zachování důvěrnosti, které se mohou dovolávat ostatní banky ve vztahu k dotčeným informacím. Neprokázaly tedy, že závěry úředníka pro slyšení v rozhodnutích ze dne 2. října 2014, 4. a 27. března 2015 a 16. září 2016, připomenuté v bodech 171, 178 a 179 výše, byly chybné.

[omissis]

2. K existenci protiprávního jednání přičitatelného žalobkyním (třetí, čtvrtý a osmý žalobní důvod)

[omissis]

b) K třetímu žalobnímu důvodu, týkajícímu se účasti Crédit agricole na jednáních týkajících se manipulací se sazbou Euribor

[omissis]

2) Ke zpochybnění účasti Crédit agricole na manipulaci se sazbou Euribor

[omissis]

- 213 V tomto ohledu je třeba uvést, že z komunikace mezi obchodníky uvedené v napadeném rozhodnutí, tak jak je shrnuta v bodech 203 až 210 výše, vyplývá, že Komise měla k dispozici důkazy na podporu závěru, že se obchodníci Crédit agricole účastnili komunikace týkající se manipulace se sazbou Euribor.
- 214 Zaprvé během diskuse dne 1. března 2007 obchodník Crédit agricole iniciativně požádal obchodníka Barclays o kotaci své banky v rámci sazby panelu Euribor v jejím zájmu („je v mém zájmu, aby šel vysoko“), s čímž obchodník Barclays souhlasil („dobře, řeknu jim to“).
- 215 Zadruhé během diskusí ve dnech 16. října, 13. listopadu a 5. prosince 2006 a 16. a 19. března 2007 požádal obchodník Barclays obchodníka Crédit agricole, aby požádal finanční oddělení (treasury) své banky o kotaci určitým směrem, s čímž tento obchodník souhlasil, nebo dokonce uvedl, že tak učinil, přičemž upřesnil výši příspěvku, kterou finanční oddělení navrhlo nebo kterou sledovalo [viz komunikace ze dne 16. října 2006 v 7:33 hod. („řekl jsem jim, aby se pokusili o 3.36“), a v 7:46 hod. („přispějí 3.36“), ze dne 13. listopadu 2006 („ok, žádný problém, nemám, udělám to“, pak „řekl jsem jim, aby dali třicet sedm“), ze dne 16. března 2007 ve 14:06 hod. („Řekl jsem jí, že máme zájem o nižší úroveň. Ona řekla OK, poznamenávám“) a ze dne 19. března 2007 ve 14:24 hod. („něco jsem jim řekl, chtěli dát 91, [...] oni mi řekli ,no, hm, uvidíme, co se dá dělat‘“)].
- 216 Zatřetí z komunikace ze dne 16. listopadu 2006 jednoznačně vyplývá, že si obchodníci Barclays a Crédit agricole vzájemně sdělovali preference ohledně výše stanovení sazby Euribor-3M pro tento den a s tím související obchodní pozice. Účelem této komunikace bylo ověřit, zda se jejich zájmy shodují, aby mohli v případě potřeby pokračovat ve společném postupu s cílem ovlivnit kotace v rámci sazby Euribor svých bank ve směru těchto zájmů. To potvrzuje skutečnost, že obchodník Barclays vyjádřil politování nad tím, že jeho zájmy a zájmy obchodníka Crédit agricole týkající se výše stanovení sazby byly protichůdné. Přesto obchodníkovi Crédit agricole po jeho dotazu na úroveň sazby Euribor, která mu vyhovuje, sdělil, že „to prověří“.
- 217 Začtvrté během telefonického rozhovoru dne 14. února 2007 informoval obchodník Barclays obchodníka Crédit agricole o základních prvcích manipulace plánované na 19. března 2007. Kromě toho z komunikace ze dne 16. března 2007 vyplývá, že obchodník Crédit agricole byl připraven z této manipulace těžit, když potvrdil, že jeho zájem na stanovení sazby Euribor-3M pro tento den se shoduje se zájmem obchodníka Barclays („všichni máme zájem na tom, aby byla nízká“, „máme na tom také vážný zájem“) a tím, že mu během komunikace dne 19. března 2007 potvrdil, že díky tomuto stanovení také vydělal určitou částku peněz („Vydělal jsem díky [tomu] 156 000 eur“).
- 218 Zapáté po uplynutí lhůt pro kotaci si obchodníci navzájem poděkovali za vzájemnou účast na dotčených praktikách a poblahopřáli si k úspěchu svých plánů (viz zejména komunikace ze dne 19. března 2007), čímž sledovali výsledek nebo zamýšlené účinky svého jednání ve vzájemné shodě.

- 219 Účast obchodníků Crédit agricole na jednání směřujícím k manipulaci se sazbou Euribor není argumentací žalobkyně zpochybněna.
- 220 Zprvė žalobkyně tvrdí, že nebylo prokázáno, že obchodník Crédit agricole skutečně kontaktoval své finanční oddělení, aby splnil slib daný svému partnerovi, a že mohl svému partnerovi lhát, když mu sděloval, že tak učinil. Účast Crédit agricole na jednání směřujícím k manipulaci s referenčními sazbami není prokázána, jelikož nebylo prokázáno skutečné zapojení jejího finančního oddělení do uvedených jednání.
- 221 V tomto ohledu je třeba nejprve uvést, že protisoutěžní jednání vytýkané Crédit agricole, jak v podstatě tvrdí Komise, nespočívá v manipulaci se sazbou Euribor jako takové, ale v komunikaci mezi obchodníky, která odráží jejich záměr ovlivnit ve vlastním zájmu kotaci svých bank v rámci sazby Euribor. Jak totiž vyplývá z bodu 113 odůvodnění písm. a) až f), bodu 358 odůvodnění písm. a) až f) a bodu 392 odůvodnění písm. a) až f) napadeného rozhodnutí, shrnutých v bodě 15 výše, tato komunikace se týkala preferencí určité úrovně sazby Euribor, někdy doprovázených komunikací zastávaných obchodních pozic, možnosti sladění obchodních pozic a kotací v rámci sazby Euribor, příslibu dotčeného obchodníka, že se obrátí na osobu odpovědnou za kotaci na sazbu Euribor v rámci své banky s cílem požádat o kotaci v určitém směru nebo na určité úrovni, a zprávy o odpovědi této osoby.
- 222 Komunikace mezi obchodníky přitom jasně odhalují sdělování preferencí sazeb, souvisejících obchodních pozic a nabídky či záměru obchodníků Crédit agricole ovlivnit kotaci své banky.
- 223 V tomto ohledu z ustálené judikatury vyplývá, že účast podniku na protisoutěžní schůzce vede k domněnce o protiprávní povaze jeho účasti, kterou musí dotčený podnik vyvrátit důkazem o veřejném distancování se, které musí ostatní účastníci kartelové dohody vnímat jako takové (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, body 81 a 82 a citovaná judikatura, a ze dne 3. května 2012, Comap v. Komise, C-290/11 P, nezveřejněný, EU:C:2012:271, body 74 až 76 a citovaná judikatura). Důvodem, o který se opírá tato právní zásada, je, že podnik tím, že se účastní uvedené schůzky, aniž by se veřejně distancoval od jejího obsahu, vede ostatní účastníky k domněnku, že souhlasí s výsledkem setkání a že se jím bude řídit (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 82, a ze dne 25. ledna 2007, Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, C-403/04 P a C-405/04 P, EU:C:2007:52, bod 48).
- 224 V projednávané věci je z komunikace zaznamenané Komisí, tak jak je shrnuta v bodech 214 a 218 výše, zřejmé, že obchodník Crédit agricole stál v jednom případě u zrodu žádosti o kotaci v rámci sazby Euribor ve vlastním zájmu a za účelem manipulace s touto sazbou a v jiných případech se zdaleka veřejně nedistancoval od požadavků obchodníka Barclays, ale vedl obchodníka Barclays k přesvědčení, že jeho banka předloží nebo skutečně předložila příspěvek v rámci sazby Euribor v souladu s tím, co bylo dohodnuto, a utvrzoval ho v přesvědčení, že hovořil s osobami odpovědnými za předkládání kotací, a dokonce mu sdělil přesný obsah těchto rozhovorů.
- 225 Konkrétně skutečnost, že obchodník Crédit agricole vyjádřil během rozhovoru dne 14. února 2007 skepsi ohledně úspěšnosti plánu manipulace ze dne 19. března 2007, nepředstavuje projev jasněho distancování se od jednání, jehož plán mu byl vysvětlen obchodníkem Barclays.

- 226 Body 125, 135 a 634 odůvodnění napadeného rozhodnutí, na které se žalobkyně odvolávají, výše uvedené nezpochybnují. V těchto bodech odůvodnění Komise totiž v podstatě uvedla, že ujednání mezi obchodníky byla doplněna a provedena komunikací mezi nimi a osobami odpovědnými za kotace v rámci finančních oddělení jejich bank a „čas od času“ skutečně provedenou kotací jimi sdělených, koordinovaných nebo dohodnutých sazeb Euribor. Komise tedy správně tvrdí, že argumenty žalobkyň týkající se nedostatečného zapojení finančního oddělení Crédit agricole do praktik zaměřených na ovlivňování sazby Euribor mohou nanejvýš prokázat nedostatek realizace protisoutěžního jednání ze strany finančního oddělení banky, a nikoli nedostatek účasti obchodníků na tomto jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. října 1991, *Atochem v. Komise*, T-3/89, EU:T:1991:58, bod 100).
- 227 Totéž platí pro argument, že kotace, které Crédit agricole skutečně provedla v příslušných dnech, byly v souladu s jejími ostatními příspěvky a s trhem, a byly dokonce v rozporu se zájmy kartelové dohody. S ohledem na dosah napadeného rozhodnutí a jednání, která jsou Crédit agricole vytýkána a která se týkají „ujednání“ mezi obchodníky s cílem ovlivnit referenční sazby v souladu s jejich zájmy, avšak nikoli skutečné manipulace s těmito sazbami za účasti finančních oddělení, jsou totiž tyto argumenty neúčinné pro účely zpochybnění účasti Crédit agricole na jednání, které jí Komise vytkla.
- 228 V této souvislosti je třeba poznamenat, že řada důkazů, které Komise použila, umožňuje každopádně prokázat, že se obchodníci Crédit agricole pokoušeli ovlivnit výši příspěvků finančního oddělení své banky nebo se tím alespoň chlubili. Během komunikace ze dne 16. října, 13. listopadu a 5. prosince 2006 a 16. a 19. března 2007 totiž obchodník Crédit agricole sdělil obchodníkovi Barclays odpověď, kterou obdržel poté, co požádal finanční oddělení své banky (viz bod 215 výše). Kromě toho z komunikace ze dne 27. října (bod 191 odůvodnění napadeného rozhodnutí) a 5. prosince 2006 (bod 224 odůvodnění napadeného rozhodnutí), jakož i 19. března 2007 (bod 319 odůvodnění napadeného rozhodnutí) vyplývá, že obchodníci měli za to, že jejich jednání ve vzájemné shodě za účelem manipulace s fixací bylo úspěšné a že z toho byli potěšeni. Tato komunikace ve světle komunikace ze dne 16. března 2007 mezi obchodníkem Crédit agricole a osobou odpovědnou za kotace této banky (bod 305 odůvodnění napadeného rozhodnutí), která prokazuje, že obchodníci byli v kontaktu s finančním oddělením a diskutovali o úrovni budoucích stanovování sazeb a o zájmech, které by obchodníci mohli mít na určité úrovni sazeb, mohou prokázat, že obchodníci Crédit agricole navázali na diskuse s obchodníkem Barclays o požadované úrovni sazby Euribor navázáním kontaktů s osobami odpovědnými za kotace ve své bance a prováděli koluzní komunikaci.
- 229 Zadržet je třeba rovněž odmítnout argument žalobkyň, opírající se o znalecký posudek, jehož věrohodnost Komise zpochybnuje, že vzhledem k obchodním pozicím, které zastávali, neměli obchodníci Crédit agricole žádný konkrétní zájem podílet se na dotčených manipulacích, zejména na manipulaci ze dne 19. března 2007. Žalobkyně v podstatě tvrdí, že účast na praktikách, jejichž cílem bylo ovlivnit výši referenčních sazeb, „neměla smysl“, ledaže by obchodníci měli včas informace, které mohli využít, a akumulovali „velké obchodní pozice“.
- 230 Nicméně bez ohledu na to, zda jsou údaje, na které se žalobkyně odvolávají, věrohodné, v případě omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu, což je podle napadeného rozhodnutí případ komunikace týkající se manipulace s referenčními sazbami, není třeba zkoumat, zda účast tohoto podniku na této komunikaci byla v jeho obchodním zájmu, pokud je prokázána účast tohoto podniku na jednáních způsobilých omezit hospodářskou soutěž (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2007, *Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise*, C-403/04 P a C-405/04 P, EU:C:2007:52, body 44 až 46 a citovaná judikatura).

- 231 Okolnosti uváděné žalobkyněmi, i kdyby byly prokázány, mohou nanejvýš prokázat, že obchodník Crédit agricole, který neměl významnou obchodní pozici, zejména dne 19. března 2007, neměl z plánu, na němž se podílel, významné zisky, a že tedy komunikace mezi obchodníky neměly protisoutěžní účinky na trh. Tato otázka však není relevantní v případě jednání omezujícího hospodářskou soutěž z hlediska účelu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. července 1999 Komise v. Anic Participazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, body 123 a 124). Takový argument by se tedy mohl případně ukázat jako relevantní, pokud by žalobkyně prokázaly, že se Komise dopustila pochybení, když konstatovala, že dotčená jednání omezovala hospodářskou soutěž z hlediska účelu, což je třeba posoudit v rámci čtvrtého žalobního důvodu.
- 232 V rozsahu, v němž se žalobkyně tímto argumentem snaží předložit důkaz opaku, aby vyvrátily domněnku, že obchodník Crédit agricole tím, že se účastnil jednání ve vzájemné shodě s obchodníkem Barclays a byl aktivní na trhu, nutně zohlednil informace vyměněné s jeho konkurentem, aby určil své chování na tomto trhu, v projednávané věci strategii obchodování, na základě manipulace, která měla nastat (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Participazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, bod 121, a ze dne 8. července 1999, Hüls v. Komise, C-199/92 P, EU:C:1999:358, bod 162), je třeba poznamenat, že pouhé tvrzení, že obchodník neměl v den navrhované manipulace významnou pozici nebo že jeho banka zastávala pozici v rozporu s kartelovou dohodou, nepředstavuje dostatečný důkaz opaku, neboť tyto skutečnosti samy o sobě nevylučují domněnku, že jednání ve vzájemné shodě umožnilo obchodníkovi odstranit nejistotu ohledně jeho chování na trhu, takže v důsledku toho mohlo dojít k zabránění, omezení nebo narušení normální hospodářské soutěže (v tomto smyslu a obdobně viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Solvay Solexis v. Komise, C-449/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:802, bod 39).
- 233 Zatřetí skutečnost, že se určitý podnik nepodílel na všech prvcích zakládajících kartelovou dohodu nebo že hrál menší úlohu v těch jejích projevech, na kterých se podílel, není relevantní pro prokázání existence protiprávního jednání z jeho strany. Tyto prvky týkající se počtu a intenzity protiprávních jednání je třeba zohlednit jen při posuzování závažnosti protiprávního jednání nebo polehčujících okolností, případně při stanovování částky pokuty (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 86 a citovaná judikatura, a ze dne 26. září 2018, Infineon Technologies v. Komise, C-99/17 P, EU:C:2018:773, body 197 a 199 a citovaná judikatura). Argumenty, které žalobkyně předložily, aby prokázaly, že z kvalitativního a kvantitativního hlediska hrála Crédit agricole menší úlohu v dotčených manipulacích, vzhledem k tomu, že je vymyslel, zorganizoval a provedl obchodník banky A a obchodník banky D, je proto třeba odmítnout jako neúčinné v rámci přezkumu účasti Crédit agricole na dotčených jednáních.
- 234 Stejně tak začtvrté skutečnost, že Crédit agricole je na trhu EIRD méně významným subjektem, i kdyby byla prokázána, neumožňuje zpochybnit její účast na předmětných jednáních, neboť na tomto trhu působí. Jak totiž v podstatě tvrdí Komise, výměna důvěrných informací týkajících se plánovaných manipulací s referenčními sazbami umožnila účastníkům těchto výměn bez ohledu na postavení jejich banky na trhu přizpůsobit svou obchodní strategii tím, že sestavili svá portfolia speciálně tak, aby využili své znalosti o budoucích manipulacích a maximalizovali zisky nebo minimalizovali ztráty.
- 235 S ohledem na výše uvedené, s výhradou posouzení čtvrtého žalobního důvodu (viz body 230 a 231 výše), musí být třetí žalobní důvod zamítnut jako neopodstatněný.

[omissis]

3. Ke skutečnosti, že Komise kvalifikovala jednání jako jediné a trvající protiprávní jednání (pátý, šestý a sedmý žalobní důvod)

[omissis]

b) K šestému žalobnímu důvodu, kterým je zpochybněno povědomí společnosti Crédit agricole o existenci „celkového plánu“ a její vůle se na něm podílet

[omissis]

1) K povědomí Crédit agricole o existenci „celkového plánu“

[omissis]

i) K povědomí Crédit agricole o protiprávních jednáních plánovaných nebo prováděných ostatními podniky, která spočívala ve snaze o manipulaci se sazbou Euribor

[omissis]

- 402 Souhlasně s Komisí je třeba uvést, že Komise disponuje přímými důkazy o tom, že Crédit agricole věděla, že se podílí na jediném protiprávním jednání s jinými bankami, neboť její obchodníci věděli nebo mohli rozumně předpokládat, že komunikace uvedená v bodě 401 výše je součástí „celkového plánu“ přesahujícího rámec dvoustranné komunikace.
- 403 Zprvč, v bodě 467 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise správně poukazuje na rozhovor ze dne 16. října 2006, který podle ní odhaluje povědomí Crédit agricole o existenci „celkového plánu“ a účasti dalších bank na tomto plánu.
- 404 Během tohoto rozhovoru požádal obchodník Barclays obchodníka Crédit agricole, aby si vyžádal od svého finančního oddělení vysokou kotaci v rámci sazby Euribor-1M. Před tím, než obchodník Crédit agricole s touto žádostí souhlasil, zeptal se, jakou výhodu z toho může získat, na což mu obchodník Barclays odpověděl, že ho může požádat o „fixaci“ podle svých vlastních obchodních pozic („cokoli chceš, právo požádat mě o fixaci, kdy chceš, když ji potřebuješ“). Později se obchodník Crédit agricole zeptal obchodníka Barclays, jak si s tím poradil i přes nízkou úroveň sazby Euribor. V odpověď mu obchodník Barclays poděkoval za spolupráci při kotaci jeho banky a uvedl, že díky vysokým kotacím některých („spřátelených“) bank se mu podařilo vyrovnat nízké kotace ostatních bank („kdyby tam nebyli někteří kamarádi... mám proti sobě na tuto věc minimálně [čtyři] banky“).
- 405 Z tohoto rozhovoru vyplývá, že obchodník Crédit agricole si byl vědom toho, že vysoká kotace, kterou slíbil vyžádat od svého finančního oddělení, byla součástí „celkového plánu“ manipulace úrovně v rámci sazby Euribor-1M pro daný den, a to jejím zvýšením prostřednictvím koordinovaných kotací od několika bank. Svým jednáním tedy přispěl k realizaci tohoto plánu. A dále tím, že obchodník Barclays naznačil obchodníkovi Crédit agricole, že jej může i jindy požádat o „fixaci“ podle svých zájmů, dal obchodníkovi Crédit agricole jasně najevo, že se nejedná o ojedinelou snahu o manipulaci se sazbou Euribor, ale o praxi, která se může opakovat.

- 406 Stejně tak zadruhé Komise rovněž správně odkazuje v bodě 461 odůvodnění napadeného rozhodnutí na rozhovor ze dne 14. února 2007, z něhož podle ní rovněž vyplývá, že Crédit agricole věděla jak o existenci „celkového plánu“, tak o účasti ostatních bank.
- 407 Na jedné straně totiž z této diskuse vyplývá, že obchodník Barclays prozradil obchodníkovi Crédit agricole prvky manipulace plánované na datum IMM 19. března 2007 a požádal ho, aby ji zachoval v tajnosti, a to manipulaci s rozpětím (spread) mezi dvěma deriváty, futures s indexem Euribor-3M a swapy založenými na EONIA dne 19. března 2007 [„základ bude stlačen“, „spread na čtyři“ (tj. spread mezi EONIA a Euribor-3M by se snížil na čtyři bazické body)]. Sdělil mu také další prvky plánu, které přispějí k jeho úspěchu, a uvedl, že je třeba postupně zvyšovat „nákupní“ pozice u futures indexovaných na Euribor-3M a zároveň jednáním ve vzájemné shodě snižovat peněžní trh („platíš EONIA a kupuješ futures... na IMM[;] v den IMM tlačíš hotovost dolů...“), tj. vytvořit „prodejní“ pozice na EONIA a „nákupní“ pozice na Euribor za účelem fixace dne 19. března 2007 a v den fixace tlačit peněžní trh dolů. Na druhé straně obchodník Barclays informoval obchodníka Crédit agricole, že se tohoto „celkového plánu“ účastní Deutsche Bank („finanční oddělení Deutsche je v tom zapletené“), a naznačil mu, že by bylo výhodné zapojit do plánu čtyři nebo pět bank („pokud zapojíme čtyři nebo pět bank, chápeš?“).
- 408 Z toho vyplývá, že obchodník Crédit agricole byl informován o zapojení Deutsche Bank do výše popsaného plánu. Mimoto, i když obchodníkovi Crédit agricole nebyla sdělena totožnost ostatních bank, věděl, že obchodník Barclays plánuje do tohoto plánu zapojit řadu bank.
- 409 V důsledku toho Komise právem dospěla k závěru, že Crédit agricole věděla o protiprávních jednáních, které plánovali nebo prováděli ostatní účastníci kartelové dohody s cílem změnit peněžní toky prostřednictvím jednání ve vzájemné shodě za účelem manipulace se sazbou Euribor ve dnech 16. října 2006 a 19. března 2007.
- 410 Kromě toho, i kdyby Komise neměla k dispozici přímé důkazy, že obchodníci Crédit agricole věděli o účasti jiných bank na jiných pokusech o manipulaci se sazbou Euribor, které byly ve vztahu k ní zjištěny, mohla se domnívat, že tito obchodníci mohli takovou účast rozumně předpokládat ve smyslu judikatury citované v bodě 354 výše, vzhledem k tomu, že Crédit agricole byla o účasti jiných bank na tomto typu jednání informována již 16. října 2006. Společnost Crédit agricole tedy mohla rozumně předpokládat, že jakýkoli další pokus o manipulaci bude proveden pouze prostřednictvím jednání ve vzájemné shodě několika bank. Žalobkyně proto neprávem tvrdí, že povědomí obchodníků o účasti ostatních bank na pokusech o manipulaci se sazbami muselo být omezeno pouze na manipulace ze dne 16. října 2006 a 19. března 2007 nebo na určité období účasti Crédit agricole na jediném protiprávním jednání zjištěném Komisí.
- 411 V této souvislosti je irelevantní, že Crédit agricole nevěděla o intenzitě a pravidelnosti každodenních kontaktů, zejména mezi obchodníky Barclays a Deutsche Bank, ani o více či méně intenzivní povaze kontaktů, které obchodník Barclays udržoval s ostatními zúčastněnými bankami.
- 412 Rovněž není relevantní, že obchodník Crédit agricole byl skeptický k proveditelnosti plánu manipulace ze dne 19. března 2007. Skutečnost, že nevěřil v úspěch plánu, což však není z jeho postoje jednoznačně patrné, neboť uvádí, že „v každém případě to stojí za pokus“, totiž nijak nedokazuje, že by nevěděl o účasti Deutsche Bank a případně dalších bank na realizaci tohoto plánu.

ii) K povědomí Crédit agricole o dalších jednáních, která byla součástí jediného protiprávního jednání, plánovaných nebo prováděných dalšími podniky

- 413 Pokud jde o otázku, zda byla Komise oprávněna přičíst Crédit agricole z důvodu její účasti na jediném protiprávním jednání veškeré jednání ostatních dotyčných bank, je třeba uvést, že na rozdíl od případu, kdy Crédit agricole věděla o existenci celkového plánu zaměřeného na manipulaci se sazbou Euribor v různých termínech prostřednictvím jednání ve vzájemné shodě několika bank (viz body 402 až 408 výše), Komise v napadeném rozhodnutí nepředložila žádný přímý důkaz, který by prokázal, že Crédit agricole věděla nebo měla vědět, že výměna informací mezi jejími obchodníky a obchodníkem Barclays týkající se strategií nebo záměrů, pokud jde o stanovování cen, přesahovala rámec dvoustranných výměn a byla součástí „celkového plánu“ zahrnujícího další banky.
- 414 Stejně tak nepřímé důkazy v souhrnu jako soubor indicií neprokazují právně dostačujícím způsobem, že Crédit agricole věděla nebo měla vědět o takovém celkovém plánu nebo že mohla jeho existenci rozumně předpokládat, aby jí bylo možné přičíst veškeré jednání ostatních bank spadající do tohoto jediného cíle, ať už se na něm přímo podílela, či nikoli.
- 415 V tomto ohledu napadené rozhodnutí obsahuje v bodech 457 až 465 odůvodnění pouze důvody týkající se samotné povahy kartelu a fungování trhu EIRD, tedy důvody, které se týkají všech bank účastnících se kartelu a které byly připomenuty v bodě 396 výše. Tyto důvody, posuzované jednotlivě nebo jako celek, neumožňují přičíst Crédit agricole jiná jednání ostatních bank, na kterých se podle napadeného rozhodnutí přímo nepodílela, než to, které je uvedeno v bodech 409 a 410 výše, neboť jinak by byla porušena judikatura citovaná v bodě 360 výše.
- 416 Žalobkyně totiž správně tvrdí, že Komise neprokázala žádnou souvislost mezi zvláštním kontextem, v němž obchodníci působí, připomenutým v bodě 458 odůvodnění napadeného rozhodnutí, a sice skutečností, že jsou zaznamenáváni a monitorováni, že kontakty jsou výhradně dvoustranné, že používají kódovaný jazyk a že se pravidelně kontaktují, vždy za účelem stejného typu transakce, a povědomím, které Crédit agricole měla nebo měla mít o jednání ostatních bank, pokud jde o strategie a záměry stanovení cen, na nichž se nepodílela.
- 417 V tomto ohledu Komise tvrdí, že bod 458 odůvodnění napadeného rozhodnutí je třeba vykládat ve spojení s body 459 až 464 odůvodnění tohoto rozhodnutí. Především je však třeba uvést, že odůvodnění uvedené v bodech 459 až 462 odůvodnění napadeného rozhodnutí může podpořit nanejvýš to, že obchodníci si měli být vědomi zapojení jiných bank do jednání, jejichž cílem bylo manipulovat se sazbami Euribor, nikoli však do jednání spočívajících v komunikaci ohledně strategií nebo záměrů v oblasti stanovování cen.
- 418 Zprvce je zjištění uvedené v bodě 459 odůvodnění napadeného rozhodnutí, že obchodníci prostřednictvím dvoustranných kontaktů věděli, že obchodníci z jiných bank jsou připraveni účastnit se stejného druhu koluzních jednání týkajících se složek stanovování cen a dalších obchodních podmínek EIRD, ve vztahu ke Crédit agricole pravdivé pouze pokud jde o komunikaci týkající se manipulací se sazbou Euribor (viz body 403 až 408 výše). Naproti tomu v žádném z dvoustranných rozhovorů týkajících se strategií určování cen obchodník Barclays nesdělil obchodníkovi Crédit agricole, že se ostatní obchodníci podíleli na takových výměnách nebo že si s ostatními obchodníky vyměňovali stejné informace.

- 419 Zadruhé odkaz v bodě 460 odůvodnění napadeného rozhodnutí na „široce rozšířenou obecnou znalost“ mezi účastníky trhu o tom, že proces stanovení referenčních sazeb je deklaratorní, a tudíž že kotace mohou být bankami, které jsou členy panelu, přesouvány podle jejich zájmu v okamžiku kotace, i kdyby byla prokázána, je relevantní pouze pokud jde o praktiky zaměřené na manipulaci s těmito referenčními sazbami. Totéž platí, za předpokladu, že je relevantní pro prokázání povědomí o zapojení ostatních bank do koluzních praktik, pro okolnost uvedenou v bodech 461 a 462 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle níž obchodníci nemohli nevědět, že pokud více bank upraví své kotace ve stejný den a pro stejnou splatnost Euribor, potenciální dopad na referenční úrokovou sazbu se zvýší úměrně počtu zúčastněných bank, takže míra úspěšnosti koluzních praktik do značné míry závisela na zapojení více bank. Naproti tomu nelze prokázat žádnou souvislost mezi procesem určování výše sazby Euribor prostřednictvím kotací členů panelu, kterého se týkají tato tvrzení, a jednáními uvedenými v bodě 358 písm. g) odůvodnění napadeného rozhodnutí týkajícími se výměny informací o záměrech a strategiích v oblasti stanovování cen, jako jsou „runs“ nebo „mids“.
- 420 Dále skutečnosti uvedené v bodě 463 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle nichž zaprvé obchodníci dotčených bank působili v odvětví EIRD po několik let, zadruhé dvoustranné kontakty probíhaly s obchodníky bank, které patřily k nejvýznamnějším hráčům na trhu, a zatřetí obchodníci nevyjádřili překvapení, když byli osloveni za účelem jednání ve vzájemné shodě, nejsou relevantní pro účely zjištění povědomí o jednání, kterého se Crédit agricole přímo neúčastnila. Kromě toho, jak tvrdí žalobkyně, povědomí o „síle sítě, která stojí za obchodníkem, který s nimi vedl protisoutěžní jednání“, na kterou se rovněž odkazuje v bodě 463 odůvodnění napadeného rozhodnutí, je výsledkem pouhé spekulace, která není podložena žádným důkazem o tom, že Crédit agricole věděla o existenci a síle takové sítě, a kterou nelze dovodit z komunikace ze dne 14. února 2007 mezi obchodníkem Crédit agricole a obchodníkem Barclays, o kterou se Komise opírá na podporu této úvahy. Z této komunikace totiž zřejmě vyplývá, že obchodník Crédit agricole byl informován o zapojení Deutsche Bank do pokusů o manipulaci se sazbami a o záměru obchodníka Barclays zapojit více bank (viz body 406 až 408 výše). Z toho však nelze vyvodit, že by tím získal povědomí o zapojení dalších bank do jiného jednání, než je jednání zaměřené na manipulaci se sazbami, a tím méně o existenci sítě kontaktů určených k výměně citlivých informací o strategiích nebo záměrech v oblasti stanovování cen.
- 421 Konečně, okolnost zdůrazněná Komisí v bodě 465 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle níž záznamy obchodníků usnadňují bance odhalit protiprávní jednání jejich zaměstnanců, se týká nanejvýš otázky, zda jí lze přičítat jednání, na němž se podíleli obchodníci banky, což je otázka, která byla odmítnuta v rámci přezkumu osmého žalobního důvodu (viz bod 350 výše). Jak však vyplývá z bodu 413 výše, z žádného záznamu dvoustranné výměny informací mezi obchodníkem Barclays a obchodníky Crédit agricole týkající se informací o strategiích nebo záměrech, pokud jde o stanovování cen, nevyplývá, že by tyto výměny přesahovaly rámec dvoustranných výměn a byly součástí „celkového plánu“, kterého se účastnily další banky.
- 422 Komise zřejmě dále tvrdí, že vzhledem k tomu, že všechna předmětná jednání sledovala stejný cíl (otázka, která je předmětem pátého žalobního důvodu), skutečnost, že bylo zjištěno, že Crédit agricole věděla nebo měla vědět o zapojení ostatních bank do jednání týkajících se pokusů o manipulaci se sazbou Euribor, postačuje ke stejnému závěru, pokud jde o povědomí Crédit agricole o zapojení ostatních bank do ostatních jednání.
- 423 Z judikatury nicméně vyplývá, že konstatování existence jediného protiprávního jednání nezávisí na otázce, zda je odpovědnost za toto protiprávní jednání jako celek přičitatelná jednomu podniku (rozsudek ze dne 26. září 2018, Infineon Technologies v. Komise, C-99/17 P, EU:C:2018:773,

bod 174). Pouhá skutečnost, že dohoda, které se podnik účastnil, a globální kartelová dohoda mají stejný účel, nepostačuje k tomu, aby byla tomuto podniku přičtena účast na globální kartelové dohodě. Je totiž třeba připomenout, že čl. 101 odst. 1 SFEU se nepoužije, pokud neexistuje shoda vůle mezi dotyčnými stranami. Dotyčný podnik musí vědět o obecném dosahu a základních vlastnostech globální kartelové dohody (viz rozsudek ze dne 10. října 2014, *Soliver v. Komise*, T-68/09, EU:T:2014:867, body 62 a 64 a citovaná judikatura).

- 424 Z toho vyplývá, že v projednávané věci nemůže být *Crédit agricole* přičtena odpovědnost za všechna protiprávní jednání, která jsou součástí jediného protiprávního jednání, včetně komunikace týkající se strategií a záměrů v oblasti stanovování cen, na kterých se přímo nepodílela, pouze na základě toho, že jednak věděla o jednání ostatních bank týkajících se manipulace se sazbou *Euribor* a jednak tyto praktiky sledovaly stejný cíl jako praktiky týkající se strategií a záměrů v oblasti stanovování cen.
- 425 V důsledku toho je třeba dospět k závěru, že soubor nepřímých důkazů, na které se Komise odvolává, posuzovaný jako celek a společně s přímými důkazy o povědomí o protiprávních jednáních plánovaných nebo prováděných jinými podniky spočívajících v pokusech o manipulaci s *Euriborem*, zkoumanými v bodech 402 až 412 výše, neodpovídá závažným, přesným a shodujícím se důkazům, které by umožnily nezpochybnitelně prokázat, že si společnost *Crédit agricole* byla vědoma skutečnosti, že komunikace s *Barclays* ohledně záměrů a strategií v oblasti stanovování cen přesahuje dvoustranný rámec a je součástí celkového plánu zahrnujícího i další banky, nebo že mohla tuto skutečnost rozumně předpokládat a přijmout z toho plynoucí riziko.
- 426 S přihlédnutím k výše uvedenému je třeba dospět k závěru, že účast *Crédit agricole* na jediném protiprávním jednání mohla být konstatována jednak pouze ve vztahu k jejím vlastním jednáním v souvislosti s tímto protiprávním jednáním a jednak k jednáním ostatních bank v rámci pokusů o manipulaci se sazbou *Euribor*.
- 427 V tomto ohledu je třeba dále připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že rozdělení rozhodnutí Komise, které kvalifikuje komplexní kartelovou dohodu jako jediné a pokračující protiprávní jednání, je myslitelné pouze, pokud bylo zaprvé uvedenému podniku při správním řízení umožněno obeznámit se s tím, že je mu rovněž vytýkáno každé z chování tvořících uvedené protiprávní jednání, a tedy se v tomto bodě hájit, a pokud je zadruhé uvedené rozhodnutí v tomto ohledu dostatečně jasné (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. prosince 2012, *Komise v. Verhuizingen Coppens*, C-441/11 P, EU:C:2012:778, bod 46). V projednávané věci Komise jak v oznámení námitek, tak v napadeném rozhodnutí (viz bod 15 výše) jasně rozlišovala mezi jednotlivými formami jednání, které byly bankám účastnícím se kartelové dohody, včetně *Crédit agricole*, vytýkány a které tvořily jediné a trvajících protiprávní jednání. Navíc, jak bylo v podstatě připomenuto v bodě 363 výše, z bodů 365, 387, 393 a 442 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že Komise měla za to, že účelem těchto jednání bylo omezit hospodářskou soutěž nejen kolektivně, ale i individuálně.
- 428 V šestém žalobním důvodu tedy žalobkyně právem tvrdí, že Komise nesprávně přičetla *Crédit agricole* jiná jednání, než která jsou uvedena v bodě 426 výše. První část šestého žalobního důvodu je tedy částečně opodstatněná.

[*omissis*]

B. K návrhu na zrušení čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí a návrhu na snížení pokuty

[omissis]

1. K návrhu na zrušení čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí

[omissis]

a) K použití diskontovaných peněžních příjmů pro účely výpočtu hodnoty tržeb

[omissis]

2) Ke stanovení koeficientu snížení ve výši 98,849 % uplatněného Komisí

[omissis]

i) K dodržení povinnosti uvést odůvodnění ohledně stanovení koeficientu snížení v napadeném rozhodnutí

[omissis]

512 S přihlédnutím k výše uvedenému je třeba konstatovat, že napadené rozhodnutí je nedostatečně odůvodněno, pokud jde o stanovení koeficientu snížení ve výši 98,849 %.

513 Tato výtku obsažená ve čtvrté části devátého žalobního důvodu by se však mohla ukázat jako neopodstatněná, pokud by bylo potvrzeno, že Komise takto zjištěný nedostatek odůvodnění zhojila přijetím pozměňovacího rozhodnutí (viz body 21 až 23 výše). Proto je třeba přezkoumat důvody, které žalobkyně uvedly v návrhu na úpravu žaloby, jehož cílem je zpochybnit přijetí posledně uvedeného rozhodnutí Komisí.

ii) K pozměňovacímu rozhodnutí

[omissis]

516 V tomto ohledu žalobkyně tvrdí, že Komise neměla pravomoc zhojit nedostatečné odůvodnění napadeného rozhodnutí, které Tribunál konstatoval v rozsudku ze dne 24. září 2019, HSBC Holdings a další v. Komise (T-105/17, EU:T:2019:675), prostřednictvím pozměňovacího rozhodnutí.

517 Žalobkyně uvádějí, že Komise je sice v zásadě oprávněna změnit rozhodnutí po jeho přijetí, nemá však pravomoc přijmout, jako v projednávané věci, rozhodnutí opravující nebo doplňující nedostatečné odůvodnění napadeného rozhodnutí v průběhu soudního řízení, jehož cílem je zrušení tohoto rozhodnutí, aniž by znovu přijala výrok tohoto rozhodnutí. Nedostatek pravomoci Komise k přijetí pozměňovacího rozhodnutí je tím zjevnější, že ve skutečnosti předkládá odůvodnění odlišné od odůvodnění napadeného rozhodnutí.

- 518 Komise zpochybňuje argumenty žalobkyň a má za to, že byla oprávněna přijmout v souladu s formami a postupy stanovenými v tomto ohledu Smlouvou pozměňovací rozhodnutí, aby doplnila odůvodnění napadeného rozhodnutí tím, že upřesní metodiku použitou pro stanovení koeficientu snížení, aniž jej změnila. Podle jejího názoru se judikatura týkající se nemožnosti zhojit vadné odůvodnění individuálního rozhodnutí v průběhu sporného řízení v projednávané věci neuplatní. Vzhledem k tomu, že přijetím pozměňovacího rozhodnutí se žalobkyním otevřela možnost upravit žalobu tak, aby zpochybnila platnost dotčené metodiky, byla jejich procesní práva zachována a Tribunál může v plném rozsahu vykonat soudní přezkum.
- 519 V tomto ohledu je třeba souhlasně s Komisí uvést, že její pravomoc přijmout určitý akt v sobě nutně obsahuje pravomoc takový akt změnit, samozřejmě při dodržení ustanovení týkajících se její pravomoci, jakož i v souladu s formou a postupy upravenými v tomto ohledu Smlouvou (rozsudek ze dne 9. prosince 2014, Lucchini v. Komise, T-91/10, EU:T:2014:1033, bod 108), což žalobkyně připouští.
- 520 Nicméně je třeba stejně jako žalobkyně uvést, že z výroku pozměňovacího rozhodnutí, jakož i z bodů 11 až 13 tohoto rozhodnutí vyplývá, že cílem tohoto rozhodnutí je pouze doplnit odůvodnění napadeného rozhodnutí, aniž mění jeho výrok, a že tudíž čl. 1 písm. a) a čl. 2 písm. a) tohoto rozhodnutí „zůstávají v platnosti“.
- 521 Z výše uvedeného vyplývá, že Komise přijetím pozměňovacího rozhodnutí nepřijala rozhodnutí, kterým by změnila výrok napadeného rozhodnutí, nýbrž pouze doplnila odůvodnění, které bylo údajně základem výroku napadeného rozhodnutí, což Komise v podstatě potvrzuje před Tribunálem (viz bod 518 výše).
- 522 Z toho plyne, že pozměňovací rozhodnutí nelze považovat za nové rozhodnutí, kterým by se měnilo napadené rozhodnutí ve smyslu judikatury citované v bodě 519 výše, ale musí být postaveno na roveň doplnění odůvodnění žalovanou v rámci soudního řízení. Podle ustálené judikatury přitom platí, že odůvodnění musí být dotyčné osobě sděleno v zásadě současně s rozhodnutím, které nepříznivě zasahuje do jejího právního postavení. Chybějící odůvodnění nemůže být zhojeno skutečností, že se dotyčná osoba dozví důvody rozhodnutí v průběhu řízení před unijními soudy (rozsudky ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 149; ze dne 19. července 2012, Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise, C-628/10 P a C-14/11 P, EU:C:2012:479, bod 74, a ze dne 13. prosince 2016, Printeos a další v. Komise, T-95/15, EU:T:2016:722, bod 46).
- 523 Unijní orgány nemají právo napravit nedostatečně odůvodněná rozhodnutí před unijním soudem a unijní soud nemá povinnost zohlednit doplňující vysvětlení poskytnutá až během soudního řízení autorem dotčeného aktu za účelem posouzení dodržení povinnosti uvést odůvodnění. Takový právní stav by mohl ohrozit rozložení pravomocí mezi správou a unijními soudy, oslabit přezkum legality a ohrozit výkon práva na opravný prostředek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. června 2020, Komise v. Di Bernardo, C-114/19 P, EU:C:2020:457, bod 58).
- 524 Upřesnění provedená autorem napadeného rozhodnutí v průběhu sporného řízení, která doplňují odůvodnění, jež je samo o sobě dostatečné, nespádají striktně vzato do oblasti dodržování povinnosti uvést odůvodnění, i když mohou být užitečná pro vnitřní přezkum odůvodnění rozhodnutí prováděný unijním soudem, neboť umožňují orgánu vysvětlit důvody, na nichž je založeno jeho rozhodnutí. Dodatečná vysvětlení nad rámec požadavků povinnosti uvést odůvodnění mohou podnikům umožnit podrobně se seznámit se způsobem výpočtu pokuty, která je jim uložena, a obecně slouží k transparentnosti správního řízení a usnadňují Tribunálu

výkon pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci tím, že mu umožňují posoudit, nad rámec legality napadeného rozhodnutí, přiměřenost uložené pokuty. Tato možnost však nemůže měnit rozsah požadavků vyplývajících z povinnosti uvést odůvodnění (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, *Cascades v. Komise*, C-279/98 P, EU:C:2000:626, body 45 a 47).

- 525 V projednávané věci, jak vyplývá z bodu 512 výše, je napadené rozhodnutí stíženo nedostatečným odůvodněním, pokud jde o stanovení koeficientu snížení. Komise netvrdí existenci žádné okolnosti, jejímž cílem by bylo prokázat, že pro ni bylo prakticky nemožné právně dostačujícím způsobem odůvodnit napadené rozhodnutí, a která by umožňovala doplnit výjimečně odůvodnění v průběhu soudního řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. června 2020, *Komise v. Di Bernardo*, C-114/19 P, EU:C:2020:457, bod 59). Z toho důvodu, ač není nutné zkoumat otázku, zda metodika podrobněji uvedená v pozměňovacím rozhodnutí byla skutečně metodikou, z níž vychází napadené rozhodnutí, a v důsledku toho provést dokazování navržené Komisí, je třeba se domnívat, že při použití judikatury citované v bodech 522 až 524 výše nelze přijmout dodatečné odůvodnění napadeného rozhodnutí, které Komise předložila v průběhu řízení.
- 526 Za těchto okolností je třeba vyhovět výtkám uvedeným žalobkyněmi v rámci prvního důvodu návrhu na úpravu žaloby a odmítnout dodatečné odůvodnění uvedené v pozměňovacím rozhodnutí v průběhu řízení, aniž je třeba přezkoumat ostatní návrhy, výtky a důvody předložené žalobkyněmi v rámci tohoto návrhu nebo přijmout jimi navržené organizační procesní opatření, neboť to se vztahuje k opodstatněnosti tvrzení obsažených v pozměňovacím rozhodnutí, která se týkají stanovení koeficientu snížení.
- 527 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že výtka vycházející z nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o stanovení koeficientu snížení, je opodstatněná.

b) K nesoudržnosti metodik pro výpočet hodnoty tržeb použitých bankami a k porušení zásad řádné správy a rovného zacházení z důvodu neexistence kontroly Komisí v tomto ohledu

[omissis]

2) K výtce vycházející z porušení zásady řádné správy z důvodu nedostatečného ověření údajů poskytnutých bankami

- 557 V druhé části devátého žalobního důvodu žalobkyně vytýkají Komisi, že porušila zásadu řádné správy tím, že neověřila soudržnost odpovědí na dotazník týkající se hodnoty tržeb a neprovedla žádné další šetření při obdržení údajů, aby se ujistila o dodržení zásady rovného zacházení.
- 558 Komise tvrdí, že přijala „veškerá opatření, aby zabránila rozporům mezi hodnotami sdělenými bankami“, neboť předložila všem stranám stejnou přesnou a podrobnou žádost o informace, zajistila koordinaci a požadovala, aby k odpovědím bylo přiloženo metodické sdělení a aby nezávislý externí audit osvědčil správnost předložených výpočtů.
- 559 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Komise nemá obecnou povinnost ověřit informace poskytnuté v reakci na žádost o informace, ledaže by existovaly indicie nasvědčující tomu, že uvedené informace jsou nesprávné (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2013, *Spira v. Komise*, T-108/07 a T-354/08, EU:T:2013:367, bod 104 a citovaná judikatura).

- 560 V projednávané věci je třeba poznamenat, že řada indicií ve smyslu judikatury citované v bodě 559 výše měla přimět Komisi k pochybnostem, zda metodiky, které dotyčné banky použily k poskytnutí požadovaných údajů, byly dostatečně jednotné.
- 561 Zaprvé Komise nezpochybňuje, že byla stranami upozorněna na obtíže, se kterými se potýkaly při vyplňování dotazníku. Kromě toho na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, okolnost uváděná žalobkyněmi, že společnosti Société générale (bod 703 odůvodnění napadeného rozhodnutí, viz bod 11 výše) a JP Morgan (bod 680 odůvodnění napadeného rozhodnutí) předložily samy od sebe opravené údaje, kterými podstatně upravily původně předložené údaje, prokazuje existenci těchto obtíží. Je třeba poznamenat, že tyto opravené údaje byly Komisí přijaty.
- 562 Zadruhé žalobkyně rovněž správně zdůrazňují rozdíly mezi metodickými sděleními poskytnutými jednotlivými dotyčnými bankami, a to jak z hlediska jejich značně rozdílné délky, tak z hlediska různorodosti úrovně informací poskytnutých bankami.
- 563 Zatřetí žalobkyně poukazují na nesoudržnosti mezi pomyslnými částkami vykázanými dotyčnými bankami jako na důkaz nesoudržnosti údajů předložených stranami v odpověď na žádost o informace. Je sice pravda, jak Komise konstatovala v bodě 700 odůvodnění napadeného rozhodnutí, že v projednávané věci nevycházela hodnota tržeb z pomyslných částek, ale z peněžních příjmů. Ze zprávy o hodnotě tržeb však vyplývá, že pomyslné částky a peněžní příjmy předložené jednotlivými bankami nejsou ve vzájemném souladu. Z toho vyplývá, že výše pomyslných částek není zcela irelevantní jako ukazatel nesoudržnosti metodik použitých k odpovědi na žádost Komise o informace, včetně stanovení peněžních příjmů bank.
- 564 V této souvislosti je třeba rovněž poznamenat, že žalobkyně během slyšení upozornily Komisi na existenci určitých rozporů v odpovědích ostatních stran na žádosti o informace (viz body 58 a 60 výše).
- 565 Při existenci těchto indicií bylo na Komisi, aby v souladu se zásadou řádné správy, a zejména s povinností pečlivého přezkumu pokračovala v šetření s cílem ujistit se, že údaje týkající se peněžních příjmů tvořících základ pro výpočet pokuty byly vypočteny podle metodik, které jsou dostatečně jednotné, aby náležitě vyhověly žádosti o informace.
- 566 V odpovědi na písemnou otázku Tribunálu přitom Komise připustila, že si od účastníků řízení nevyžádala žádné vysvětlení prvků jejich odpovědí na žádost o informace nebo metodik použitých k výpočtu požadovaných údajů.
- 567 V rozsahu, v němž Komise odkazuje na zprávu o auditu přiloženou ke každé z odpovědí dotyčných bank a v podstatě tvrdí, že bylo na auditorech, aby ověřili vhodnost metodik použitých za účelem odpovědi na žádosti o informace (bod 678 odůvodnění napadeného rozhodnutí), nemůže ani tento argument obstát.
- 568 Z oddílu I.2 bodu ii) pokynů připojených k žádosti o informace je totiž zřejmé, že požadované „údaje“ musely být ověřeny auditorskou společností nebo auditorem a k odpovědi muselo být připojeno osvědčení, že „údaje“ byly ověřeny. Na rozdíl od toho, co vyplývá z bodu 678 odůvodnění napadeného rozhodnutí, nelze takový pokyn nutně chápat tak, že zprávy nebo stanoviska nezávislých auditorů měly kromě správnosti poskytnutých údajů potvrdit, že metodika použitá k jejich výpočtu byla vhodná pro účely odpovědi na žádost o informace. V tomto ohledu se žalobkyně opírají o komentáře obsažené v auditorských zprávách vypracovaných auditorskou společností k jejich výpočtům a o komentáře vypracované zejména

pro banku A, banku C a společnost JP Morgan, jejichž věcnou správnost Komise nezpochybnuje. Z těchto komentářů vyplývá, že se nezávislí auditori domnívali, že jejich úkol spočívá v ověření správného použití metodiky zvolené bankou, a nikoli ve zpochybnění této metodiky s ohledem na vymezení vyplývající z žádosti o informace.

569 S přihlédnutím k výše uvedenému je třeba dospět k závěru, že Komise navzdory dostatečným důvodům k pochybnostem o jednotnosti metodik použitých dotyčnými bankami k výpočtu jejich peněžních příjmů nepřijala dodatečná vyšetřovací opatření v rozporu s povinností pečlivého přezkumu vyplývající z judikatury citované v bodě 537 výše. Za okolností projednávané věci však takové porušení zásady řádné správy může vést ke zrušení napadeného rozhodnutí pouze tehdy, kdy by žalobkyně prokázaly, že dotčené metodické rozdíly vedly k tomu, že základní částky uložených pokut byly vypočteny v rozporu se zásadou rovného zacházení.

3) K dodržení zásady rovného zacházení při výpočtu výše pokuty

570 Žalobkyně v podstatě tvrdí, že porušení zásady řádné správy vedlo v projednávaném případě k tomu, že Komise porušila zásadu rovného zacházení, když bez dalšího šetření stanovila výše pokut na základě údajů, které nebyly dostatečně věrohodné a konzistentní, aby mohly být základem pro výpočty pokut.

571 Žalobkyně však neprokazují, že v projednávané věci použití různých metodik bankami k výpočtu jejich peněžních příjmů, které Komise přijala, vedlo k tomu, že Komise vzala v úvahu údaje, které nebyly mezi jednotlivými bankami srovnatelné, a stanovila tak vyšší pokuty ve vztahu ke společnosti Crédit agricole v rozporu se zásadou rovného zacházení.

572 V první řadě je totiž třeba připomenout, že podle názoru Komise měla existence rozdílů týkajících se zaprvé rozsahu toků, které banka A zohlednila, neboť ze svých výpočtů vyloučila pevnou nohu (fix leg) swapové smlouvy, pokud tato smlouva obsahovala jak pevnou, tak pohyblivou nohu (float leg), zadruhé rozsahu zúčtování (netting) mezi toky zaplacenými a přijatými z transakcí a zatřetí vyloučení „exotických“ produktů pouze zanedbatelný dopad na výsledek výpočtů peněžních příjmů, a tedy na stanovení hodnoty tržeb (viz body 549, 551 a 554 výše).

573 Žalobkyně nesouhlasí, že by byl dopad metodických rozdílů na vyšší peněžních příjmů zanedbatelný.

574 Zaprvé se domnívají, že zjištění Komise v napadeném rozhodnutí, že dopad metodiky použité bankou A na hodnotu jejích peněžních příjmů, pokud jde o vyloučení pevných nohou u smluv s pevnou i pohyblivou nohou, činil pouze 0,1 %, a byl tudíž zanedbatelný, není ověřitelné. V podstatě tvrdí, že přístup k finančním údajům ostatních stran, který získaly v rámci postupu s využitím datové místnosti, nebyl dostatečný k tomu, aby mohly provést takové výpočty, stejně jako to učinila Komise, s ohledem na to, že odborníkům Crédit agricole byl odepřen přístup k dotčeným údajům, a na omezenou dobu přístupu.

575 V tomto ohledu je třeba nejprve uvést, že Komise vypočítala dopad metodiky použité bankou A na hodnotu jejích peněžních příjmů na 0,1 % na základě výpočtových listů obsahujících určité kódy, které tato banka předložila spolu s odpovědí na žádost o informace (bod 685 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Právní a ekonomičtí poradci žalobkyň měli k těmto dokumentům přístup v rámci postupu s využitím datové místnosti (viz poznámka pod čarou č. 720 napadeného rozhodnutí).

- 576 Mimoto na jedné straně z přezkumu výtek týkajících se odepření přístupu k údajům o hodnotě tržeb vyplývá, že Komise neporušila právo žalobkyně na obhajobu, když zavedla smíšený systém přístupu k dotčeným údajům spočívající v tom, že přístup k důvěrným údajům poskytla pouze externím poradcům Crédit agricole prostřednictvím postupu s využitím datové místnosti (viz body 173 až 180 výše). Na druhé straně, pokud se žalobkyně domnívaly, že doba přístupu takto poskytnutá externím poradcům nebyla dostatečná, nic jim nebránilo v tom, aby útvarům Komise nebo úředníkovi pro slyšení předložily žádost o prodloužení doby přístupu nebo žádost o další přístup podle téhož postupu. Takovou žádost však nepředložily.
- 577 Argumenty předložené žalobkyněmi tedy nemohou zpochybnit zjištění Komise v napadeném rozhodnutí, že 0,1 % dopad na hodnotu peněžních příjmů banky A byl zanedbatelný.
- 578 Zadruhé, pokud jde o rozdíly v metodikách zúčtování, je třeba především uvést, že žalobkyně nezpochybňují, že denní zúčtování, jak je uplatňuje Crédit agricole, je tržním standardem. Mimoto se žalobkyně ani nepokoušejí prokázat, že by použití měsíčního zúčtování namísto denního mělo významný dopad na jejich vlastní údaje týkající se peněžních příjmů.
- 579 Žalobkyně se kromě toho domnívají, že závěr Komise obsažený v bodě 702 odůvodnění napadeného rozhodnutí, že skutečnost, že banky používaly různé metodiky zúčtování, nevedla k významným rozdílům, ani nezpůsobila nerovné zacházení, je v rozporu se skutečností, že pokuta Sociétés générale byla v opravném rozhodnutí snížena o polovinu.
- 580 Nicméně na jedné straně z bodu 703 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že Komise přijala rozhodnutí o změně rozhodnutí o narovnání, pokud jde o Sociétés générale, když jí tato oznámila, že nezúčtovala podstatnou část svých transakcí, a nikoli proto, že by změnila údaje použitím jiné metodiky zúčtování. Na druhé straně z bodu 702 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že výsledky výpočtů podle dvou přístupů (a sice denního a měsíčního zúčtování) provedených bankou C vykazují rozdíl přibližně 0,4 %. Žalobkyně nezpochybňují, že takový rozdíl je zanedbatelný.
- 581 Zatřetí je třeba souhlasně s Komisí konstatovat, že žalobkyně nepředkládají žádný argument, kterým by zpochybnily vysvětlení banky A, plynoucí z bodu 694 odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o zanedbatelný dopad vyloučení „exotických“ produktů z výpočtů banky A.
- 582 Začtvrté se žalobkyně rovněž opírají o změněné údaje předložené Komisi dne 14. října 2016, vypočtené v souladu s tím, co považují za metodiku, kterou banka A použila, a to „neutralizaci“ pevné nohy a vyloučení „exotických“ produktů.
- 583 V tomto ohledu je třeba uvést, že v bodě 687 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise odůvodnila odmítnutí přijmout změněné údaje předložené Crédit agricole, když uvedla, že metodika, kterou Crédit agricole použila pro předložení těchto údajů, je nevhodná a že tyto údaje jsou nesprávné. V tomto ohledu Komise uvedla, že navrhovaná metodika neodpovídá ani pokynům v žádosti o informace, ani metodice, kterou použila banka A, a byla předložena bez potvrzení auditora. Podle názoru Komise žalobkyně ze svých výpočtů vyloučily zejména peněžní příjmy z pevné nohy swapů, ale nezměnily částky peněžních příjmů získané zúčtováním pohyblivé nohy proti pevné noze, což by vedlo k nižším peněžním příjmům. Komise dospěla k závěru, že dopad metodiky navržené společností Crédit agricole na její peněžní příjmy by činil přibližně 43 %, takže by vedl k významným rozdílům. Tyto skutečnosti jsou dostatečné k tomu, aby se žalobkyně mohly seznámit s důvody, které vedly Komisi k odmítnutí přijetí změněných

údajů, a aby Tribunál mohl provést soudní přezkum ve smyslu judikatury citované v bodě 255 výše. Výtka vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění musí být proto zamítnuta jako neopodstatněná.

- 584 Kromě toho je třeba poznamenat, že podle Komise (bod 687 odůvodnění napadeného rozhodnutí) činí dopad použité metodiky na údaje Crédit agricole 43 %, což v podstatě též vyplývá z žádosti, kterou žalobkyně předložily Tribunálu, aby v rámci výkonu pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci snížil částku pokuty Crédit agricole na tuto výši.
- 585 Za předpokladu, že se žalobkyně tímto snaží prokázat, že dopad metodiky uplatňované bankou A na jejich vlastní údaje týkající se peněžních příjmů nebyl zanedbatelný, a nikoliv, aby na ně byla uplatněna metodika použitá bankou A (viz bod 588 dále), nemůže ani tento argument obstát. Na jedné straně je totiž mezi účastnicemi řízení nesporné, že metodika použitá bankou A není v souladu s žádostí o informace.
- 586 Na druhé straně žalobkyně v každém případě neprokazují, že metodika, kterou se řídily při předkládání těchto změněných údajů, byla metodikou, kterou použila banka A. V tomto ohledu nijak nezpochybňují zjištění Komise uvedené v bodě 687 odůvodnění napadeného rozhodnutí (viz bod 583 výše), ani se nepokoušejí prokázat, že „neutralizace“ příjmů u pevných nohou, kterou údajně provedly za účelem výpočtu změněných údajů, vyplývala pouze z vyloučení pevných nohou swapových smluv, které mají jak pevnou, tak pohyblivou nohu, jak je tomu v metodice banky A, a nikoliv navíc v důsledku zúčtování výdajů u pevných nohou vůči příjmům u pohyblivých nohou, jak v podstatě uvedla Komise v bodě 687 odůvodnění napadeného rozhodnutí.
- 587 Je tedy třeba dospět k závěru, že žalobkyně neprokázaly, že Komise nesprávně rozhodla, že rozdíly v metodikách, které banky použily pro výpočet svých peněžních příjmů, vedly k zanedbatelným rozdílům v předložených údajích. Takové zanedbatelné rozdíly přitom nemohou vést k porušení zásady rovného zacházení, neboť nevedou k použití neporovnatelných hodnot pro výpočet výše pokut.
- 588 V druhé řadě vzhledem k tomu, že metodika použitá bankou A pro výpočet peněžních příjmů neodpovídá žádosti o informace, nemůže obstát argument žalobkyň, že dodržení zásady rovného zacházení mělo přimět Komisi k tomu, aby jim umožnila předložit údaje vypočtené podle metodiky použité bankou A nebo aby přijala změněné údaje předložené dne 14. října 2006. V tomto ohledu stačí uvést, že z ustálené judikatury plyne, že zásada rovného zacházení musí být uvedena do souladu s dodržováním zásady legality, podle které nikdo nemůže ve svůj prospěch uplatňovat protiprávnost, k níž došlo ve prospěch jiné osoby (viz rozsudek ze dne 16. června 2016, Evonik Degussa a AlzChem v. Komise, C-155/14 P, EU:C:2016:446, bod 58 a citovaná judikatura). Argument žalobkyň se přitom ve skutečnosti rovná požadavku, aby na ně Komise použila metodiku, která není v souladu s žádostí o informace.
- 589 Z toho vyplývá, že žalobkyně neprokázaly, že v projednávaném případě vedlo přijetí údajů vypočtených podle různých metodik Komisi k přijetí údajů týkajících se peněžních příjmů, které nebyly srovnatelné, a tedy k výpočtu pokuty Crédit agricole v rozporu se zásadou rovného zacházení. Tuto výtku je proto třeba zamítnout, a tudíž i druhou výtku první části devátého žalobního důvodu a druhou část tohoto žalobního důvodu.

[omissis]

2. K návrhu na snížení výše pokuty

[omissis]

657 V projednávané věci sice bylo vyhověno návrhovým žádáním na zrušení čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí, nicméně Tribunál konstatuje, že je oprávněn vykonat soudní přezkum v plné jurisdikci v rozsahu, v němž mu byla předložena k posouzení otázka výše pokuty, i když návrhová žádání na snížení výše pokuty byla předložena podpůrně k návrhu na zrušení čl. 2 písm. a) napadeného rozhodnutí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. prosince 2018, Deutsche Telekom v. Komise, T-827/14, EU:T:2018:930, body 551 až 562).

[omissis]

662 V projednávané věci je pro určení výše pokuty určené k sankcionování protiprávního jednání Crédit agricole, tak jak vyplývá z posouzení prvních osmi žalobních důvodů, třeba zohlednit následující okolnosti.

663 V první řadě, pokud jde o závažnost a délku trvání protiprávního jednání, je třeba uvést následující.

664 Zaprvé se jako užitečné jeví použít metodiku, která stejně jako ta, kterou Komise použila v projednávané věci, nejprve stanoví základní částku pokuty, která může být následně upravena s ohledem na konkrétní okolnosti věci.

665 Nejprve, pokud jde o hodnotu tržeb jako výchozí údaj, je třeba vzít v úvahu jako náhradní hodnotu za tento údaj snížené peněžní příjmy. Jak totiž vyplývá z přezkumu první části devátého žalobního důvodu, hodnota snížených peněžních příjmů může v projednávané věci poskytnout vhodný výchozí bod pro stanovení výše pokuty, neboť tato hodnota odráží hospodářský význam protiprávního jednání a váhu podniku při protiprávním jednání.

666 V tomto ohledu bylo zajisté konstatováno v rámci přezkumu první části devátého žalobního důvodu, že stanovení peněžních příjmů bankami vedlo v některých případech k rozdílným přístupům. Jak však plyne z bodu 571 výše, nevyplývá z těchto rozdílů žádné porušení zásady rovného zacházení.

667 Tribunál mimoto konstatuje, že odlišná metodika výpočtu peněžních příjmů, než je ta, kterou se řídily žalobkyně při stanovení změněných údajů předložených Komisi dne 14. října 2006, by nebyla pro stanovení peněžních příjmů vhodnější. Metodika zahrnující vyloučení pevných nohou ze smluv s pevnými i pohyblivými nohami, vyloučení „exotických“ produktů nebo použití měsíčního, nikoliv denního zúčtování není v projednávané věci vhodnější pro stanovení hodnoty prodeje ve vztahu k sankcionovanému protiprávnímu jednání, a tedy pro odpovídající zohlednění skutečnosti a hospodářského rozsahu tohoto protiprávního jednání, jakož i postavení podniků v tomto protiprávním jednání. Zaprvé v případě smluv EIRD s pevnou i pohyblivou nohou odráží peněžní tok rozdíl mezi fixní a variabilní sazbou ke dni stanovení, jak vyplývá z bodu 188 výše. Tribunál má za to, že není důvod vyloučit zejména toky plynoucí z některé z těchto dvou „nohou“ těchto EIRD. Zadruhé neexistuje žádný důvod pro vyloučení „exotických“ produktů z výpočtů peněžních příjmů, jelikož jsou rovněž součástí relevantního trhu EIRD. Zatřetí, jelikož se účastnice řízení shodují na tom, že denní zúčtování je tržním standardem, neexistují žádné zvláštní okolnosti specifické pro projednávanou věc, které by odůvodňovaly odchylku od něj.

- 668 Vzhledem k těmto okolnostem se Tribunál rozhodl zohlednit v rámci stanovení výše pokuty hodnotu peněžních příjmů Crédit agricole, kterou Komise použila v napadeném rozhodnutí.
- 669 Kromě toho je třeba poznamenat, že mezi účastnicemi řízení je nesporné, že zohlednění pouze peněžních příjmů jako základu pro výpočet pokuty by vedlo k uložení příliš odrazující pokuty. Účastnice řízení se proto shodují na tom, že je nutné tyto peněžní příjmy snížit na základě použití koeficientu snížení.
- 670 V napadeném rozhodnutí Komise použila jednotný koeficient snížení stanovený na 98,849 %.
- 671 Pokud jde o stanovení tohoto koeficientu snížení, je třeba poznamenat, že je výsledkem složitého postupu, který odráží řadu faktorů, včetně zúčtování, které je vlastní obchodování s deriváty obecně, jakož i zvláštnosti zúčtování těchto produktů, a konkrétně EIRD. Jedná se tedy o přibližné stanovení hodnoty. Již pojmově tedy neexistuje jediný možný faktor snížení, což potvrzuje i skutečnost, že samotné žalobkyně ve svých písemnostech navrhly několik různých koeficientů snížení.
- 672 Například podle studie přiložené k žalobě by alternativní koeficient snížení ve výši 99,849 % „mohl být také odůvodněný“. Kromě toho v rámci jiné studie přiložené k návrhu na úpravu žaloby navrhuje žalobkyně několik alternativních koeficientů snížení vypočtených na individuálním základě v rozmezí od 99,54 % do 99,90 %. Ač není třeba rozhodovat o průkaznosti těchto studií nebo o opodstatněnosti metodik použitých k určení těchto alternativních koeficientů snížení navržených žalobkyně, Tribunál konstatuje, že uplatnění těchto obzvláště vysokých, nebo dokonce nadměrných alternativních koeficientů snížení by mohlo vést k tomu, že by pokuta ztratila smysl, neboť by se stala zanedbatelnou, a tím by byla zpochybněna potřeba zajistit, aby pokuta měla dostatečně odrazující účinek. Uplatnění takových alternativních koeficientů snížení navržených žalobkyněmi by tedy vedlo k uložení pokuty, která by neodrážela ani hospodářský význam protiprávního jednání, ani relativní váhu Crédit agricole v tomto jednání.
- 673 V každém případě je na jedné straně mezi účastnicemi řízení nesporné, že koeficient snížení činí nejméně 98,849 %. Na druhé straně Tribunál připomíná, že stanovení pokuty v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci není přesným aritmetickým úkonem.
- 674 Zadruhé, pokud jde o závažnost protiprávního jednání, Tribunál považuje za vhodné zohlednit povahu protiprávního jednání, jeho zeměpisný rozsah a skutečnost, zda bylo protiprávní jednání realizováno, či nikoli.
- 675 Pokud jde o povahu protiprávního jednání, je třeba uvést, že jelikož se dotčená jednání týkala faktorů relevantních pro stanovení cen EIRD, patří svou povahou mezi nejzávažnější omezení hospodářské soutěže. Kromě toho je třeba zdůraznit, že dotčené praktiky jsou obzvláště závažné a škodlivé v tom smyslu, že mohou nejen narušit hospodářskou soutěž na trhu produktů EIRD, ale také obecně narušit důvěru v bankovní systém a finanční trhy jako celek, jakož i jejich důvěryhodnost.
- 676 Jak totiž Komise uvedla v bodě 721 odůvodnění napadeného rozhodnutí, aniž to žalobkyně zpochybnily, příslušné referenční indexy promítnuté do sazeb EIRD se vztahují na všechny účastníky trhu EIRD. Kromě toho, jelikož tyto sazby vycházejí z eura, mají klíčový význam pro harmonizaci finančních podmínek na vnitřním trhu a pro bankovní činnosti v členských státech.

- 677 Pokud jde o zeměpisný rozsah protiprávního jednání, jak vyplývá z bodů 47 a 721 odůvodnění napadeného rozhodnutí, kartelová dohoda se vztahovala přinejmenším na celé území EHP, takže dotčená jednání mohla mít dopad na bankovní činnosti ve všech členských státech.
- 678 Je třeba vzít v úvahu i skutečnost, že obchodníci Crédit agricole přiznali, že jednání dohodnutá s obchodníkem Barclays prováděli navázáním kontaktů s osobami odpovědnými za kotace v jejich bance (viz bod 641 výše).
- 679 Zatřetí je třeba přijmout délku trvání účasti žalobkyň na protiprávním jednání, tak jak je uvedena v napadeném rozhodnutí, neboť ji žalobkyně nezpochybnily a není dotčena závěrem uvedeným v bodě 426 výše, který se týká účasti Crédit agricole na dotčeném jediném protiprávním jednání.
- 680 V druhé řadě, pokud jde o polehčující okolnosti, Tribunál konstatuje, že Crédit agricole hrála v protiprávním jednání méně významnou úlohu než hlavní účastníci, zejména banka D a banka A. Stejně tak intenzita kontaktů, kterých se účastnili obchodníci Crédit agricole, byla menší než u hlavních účastníků. Kromě toho není prokázáno, že Crédit agricole věděla nebo mohla důvodně předpokládat, že se ostatní banky účastnily komunikace týkající se záměrů a strategií v oblasti stanovování cen, které se nekonaly s cílem manipulovat se sazbami.
- 681 Nic to však nemění na tom, že účast Crédit agricole na protiprávním jednání byla úmyslná a žalobkyně neprokázaly, že by se na ně v projednávaném případě měla vztahovat polehčující okolnost týkající se nedbalosti. Navíc, jak vyplývá z bodu 675 výše, dotčená jednání se vyznačují zvýšenou závažností. V důsledku toho může být dopad polehčujících okolností týkajících se menší intenzity účasti Crédit agricole na dotčeném protiprávním jednání a menšího významu její úlohy v tomto protiprávním jednání ve srovnání s hlavními účastníky na konečnou výši pokuty pouze okrajový.
- 682 Ve třetí řadě výše pokuty stanovená Tribunálem náležitě zohledňuje nutnost uložit Crédit agricole pokutu v odrazující výši v souladu se zásadami připomenutými v bodech 618 až 624 výše.
- 683 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy má Tribunál za to, že okolnosti projednávaného případu budou z hlediska zásady individualizace a přiměřenosti trestu spravedlivě posouzeny stanovením pokuty ve výši 110 000 000 eur, za kterou jsou Crédit agricole SA a CACIB odpovědné společně a nerozdílně.

[omissis]

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (desátý rozšířený senát)

rozhodl takto:

- 1) Článek 2 písm. a) rozhodnutí Komise C(2016) 8530 final ze dne 7. prosince 2016 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP [AT.39914 – Úrokové deriváty v eurech (EIRD)] se zrušuje.
- 2) Výše pokuty, která se ukládá společně a nerozdílně Crédit agricole SA a Crédit agricole Corporate and Investment Bank, se stanoví na 110 000 000 eur.

3) Ve zbývající části se žaloba zamítá.

4) Každá z účastnic řízení ponese vlastní náklady řízení.

Papasavvas

Kornezov

Buttigieg

Kowalik-Bańczyk

Hesse

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 20. prosince 2023.

Podpisy